

Maandag 4 september 1916 – ochtendeditie

Uit het Etappegebied.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

De verbindingen tussen Vlaanderen en de overige delen van het bezette gebied in België worden steeds moeilijker; het nieuws hoe langer, hoe schaarser. Slechts ambtelijke berichten bereiken ons nog, waarvan hier een overzicht moge volgen over de afgelopen weken.

Op 23 juli heeft de opperbevelhebber, hertog Albrecht van Wurtemberg een besluit getekend, waarbij koperen, tinnen en nikkelen voorwerpen werden in beslag genomen. Het luidt in zijn geheel aldus:

1. Bij deze worden voorwerpen van huishoudelijk of ander gebruik, welke geheel of voor het grootste deel bestaan uit koper, nikkel, tin of mengsels van deze metalen, vooral geel koper, brons, similor, argentan of alpaca in beslag genomen; ze zullen binnenkort worden weggehaald.
2. Zullen worden genaast en weggehaald zowel vaste als losse voorwerpen. Het besluit betreft eveneens voorwerpen, die voor verkoop bestemd zijn, die niet meer in gebruik zijn of die zich bevinden bij personen, welke deel uitmaken van het Duitse leger. Uitgezonderd hiervan zijn: 1° de kerkelijke voorwerpen; 2° geleidingen voor water, gas en verwarming, verlichtingstoestellen, welke vast zijn, badkachels, deurknoppen en venstergrendels, en versieringen van meubels; 3° voorwerpen, die wegens hun kunstwaarde of hun geschiedkundige waarde of om andere belangrijke redenen van inbeslagname vrij worden gesteld door etappe- of plaatselijke kommandanturen, welke hiervan bewijs moeten afgeven.

3. Personen, die genaaste voorwerpen bij zich thuis bewaren, zijn er voor verantwoordelijk dat deze voorwerpen bewaard en ter beschikking blijven. Totdat zij weggehaald worden mag men ze gebruiken; het vervreemden is verboden.
4. Personen, die genaaste voorwerpen bij zich thuis bewaren, zijn gehouden deze in te leveren op dag en plaats, door de kommandanturen te bepalen. Vaste of moeilijk te verplaatsen voorwerpen, waarvan de inlevering op de bestemde plaats moeilijk of onmogelijk is voor de bezitters, moeten worden opgegeven om te worden afgetakeld en weggehaald.
5. Het weghalen der genaaste voorwerpen, welke zich zouden bevinden in verlaten huizen of verdiepingen, zal worden geregeld door de kommandanturen. Ditzelfde zal ook geschieden, wanneer die huizen of gedeelten daarvan in gebruik zijn bij instellingen of personen, behorend tot het Duitse leger.
6. Wanneer de genaaste voorwerpen zijn weggehaald, zal hun waarde aan de eigenaar of zijn plaatsvervanger betaald worden volgens onderstaande berekening.
  - Voor 1 kilo koper, 1,50 tot 2.50 F;
  - Voor 1 kilo geel koper, 1,00 tot 1,50 F;
  - Voor 1 kilo brons, similor of argentan, 1,20 tot 1,75 F;
  - Voor 1 kilo zuiver nikkel, 4,00 tot 6,00 F;
  - Voor 1 kilo tin, 3,50 tot 5,50 F;Bij het bepalen van het gewicht zijn geraamten van niet genaaste stoffen vervaardigd, niet mee te rekenen.
Is de eigenaar afwezig, dan zal aan de burgemeester een rekvisitiebon worden gegeven.
7. Tegen betaling kunnen onmisbare huishoudelijke artikelen, als ketels, wasketels, bakovens, pannen, kandelaars, badkuipen en pompen, vervangen worden door andere. Zijn er onderdelen nodig, dan heeft men dat op te geven aan de kommandanturen.

8. Zal bestraft worden met gevangenisstraf tot 5 jaar of boete tot 10.000 mark of een van deze straffen:

1°. Hij, die met overtreding van art. 3 genaaste voorwerpen zal doen verdwijnen of ze op enigerlei wijze aan de naasting zal onttrekken;

2°. Hij, die met overtreding van art. 4 de genaaste voorwerpen niet afgeeft of aangeeft.

Elke poging is strafbaar.

Buiten de straf, kunnen de voorwerpen, waarover het gaat, in beslag worden genomen, zonder er rekening mee te houden of zij de overtreder toebehoren of niet.

Bevoegd zijn de Duitse militaire overheden en rechtbanken.

Een soortgelijk besluit verordent de inbeslagname van voornoemde metalen in inrichtingen van handel of nijverheid.

Een verordening van 8 augustus regelt de verplichte aanmelding bij aankomst en vertrek in de grensstreek aan Nederlandse zijde, zij luidt als volgt:

1. De gemeenten van de grensstreek aan Nederlandse zijde zijn verplicht binnen de 24 uur aan de naaste plaatselijke kommandantur op te geven de naam van iedere burger, die er komt wonen of er uit vertrekt.
2. Overtredingen worden gestraft met boete van ten hoogste 1000 mark of ten hoogste 3 maanden gevangenis.
3. Bij overtreding zijn strafbaar: 1° de burgemeester, 2° de secretaris, 3° de politieagenten.

De volgende vonnissen werden geveld.

Bij vonnis van de krijgsraad te velde, op 20 juli 1916, zijn veroordeeld wegens het niet inleveren van wapens:

1. De landbouwer Remi Verwaecke, en
2. De werkmán Kamiel van Huijsse, beiden van Zwevegem, ieder tot vijf jaar gevangenis;
3. De vleeshouwer Honoré Beuselinck, van Zwevegem, tot zes maanden;
4. De landbouwer Désiré Verwaecke, van Zwevegem, tot zes maanden;
5. De metselaar A. van Huijsse, en
6. De knecht J. Maes, beiden van Zwevegem, tot 2 maanden elk.

Kortrijk, 7 augustus 1916.

Etappen-kommandantur 6-XIII, v. 4e leger.

(Was getekend) Günther, luitenant-kolonel en commandant.

Bij vonnis van de krijgsraad te velde van de Mob. Etapp. Komm. 237/8 van het 4^e leger, p aug. Is de fabrieksarbeider F. Henri te Gent, veroordeeld wegens het verboden houden van reisduiven tot 3 jaar en zes maanden gevangenisstraf.

Gent, 11 augustus 1916.

De voorzitter van de rechtbank,

(was getekend) von Wick, oberstleutnant en etappecommandant.

Bij order van het opperbevel van het vierde leger is als straf een boete van tienduizend mark opgelegd aan de gemeente St.-Denijs-Westrem, wegens het niet nakomen door gemeentebestuur en politie van het besluit van 13 oktober 1915, inzake het aanbrengen van vijandelijke militairen in de gemeente verborgen.

Gent, 18 augustus 1916.

De etappe-inspecteur,

(was getekend) von Unger, generaal der cavalerie.

Men meldt ons uit Roosendaal:

Zaterdagavond zes uur hebben vliegtuigen een aanval gedaan op het artilleriedepot te Hoboken (Antwerpen), waar drie doden en verscheidene gewonden zijn. De vliegtuigen zijn door een Zeppelin verdreven.

Men schrijft ons van Belgische zijde:

Hoover, de vertegenwoordiger der Amerikaanse commissie voor voeding in België, is dezer dagen in Havre geweest, waar hij een lang onderhoud gehad heeft met Berryer, de minister van binnenlandse zaken, over de bevoorrading van België.

Hij heeft medegedeeld, dat de kosten van de commissie zullen stijgen tengevolge van het duurder worden der eetwaren in Amerika. Uit hoofde van de moeilijkheden van het vervoer heeft men in juni en juli te kampen gehad met grote moeilijkheden voor de aanvoer van eetwaren over zee.

Op het ogenblik is deze zaak ten beste geregeld door de Belgische regering en de toevoer zal nu weer zeer geregeld kunnen geschieden.

Onze correspondent te Havre meldt, dat Helleputte, de Belgische minister van openbare werken, die naar men weet ziek is geweest, te Havre is aangekomen. Hij zal voorlopig nog zijn vertrekken moeten houden.

Maandag 4 september 1916 – avondeditie

Belgen in Nederland.

Prinses A. de Ligne, wiens echtgenoot Belgisch gezantschapsraad in Den Haag is, schrijft in Politiken over "de Belgen in Nederland". Ze is vol lof over hetgeen ons land voor de geïnterneerde Belgische

soldaten en de Belgische burgerlijke vluchtelingen heeft gedaan. Elke dank klinkt pover daarbij, zegt zij o.a. Niettemin blijft er voor de vrouwen en kinderen van de geïnterneerde soldaten nog wel wat te doen. Daartoe bestaat er een comité, waarvan de prinses de Ligne en de Belgische gezant beiden president zijn. Het artikel in Politiken nodigt de Denen uit, aan dat comité geld te geven.

De oogst in België.

Berlijn, 4 september. De Landman, een te Brussel versijnd dagblad, meldt dat de warmte de laatste weken voor de ontwikkeling van het graan zo bevorderlijk is geweest, dat reeds thans, te midden van het binnenhalen, een oordeel over de vooruitzichten van de oogst kan worden gevormd.

De over het algemeen goed binnengekomen gerst heeft bij gedeeltelijk dorsen een opbrengst aan koren geleverd die ten volle met het gemiddelde van het afgelopen jaar overeenkomt. Een even goede, gedeeltelijk zelfs betere opbrengst schijnt thans de allerwegen uitgezaaide rogge te beloven. Van het stro kan hetzelfde gezegd worden, behalve dat het in verscheidene districten te lijden heeft gehad van de regen. Een recordoogst levert de tarwe, die tot volle rijpheid is gekomen, terwijl haver dezelfde ontwikkeling toont. De opbrengst van de vroege aardappelen is goed. De hooilanden beloven een uitstekende tweede snit. De weide verschaft aan het melkvee en aan de jonge beesten gelijkmatig sappig en rijk voedsel.

Bestuurlijke scheiding in België.

In de Toorts bepleit Karel Verstelle de noodzakelijkheid van bestuurlijke scheiding tussen Vlaanderen en Walenland in België. Hij schrijft aan het slot van zijn artikel:

Bestuurlijke scheiding, d.w.z. algehele afscheiding van Vlaanderen en Walenland in die zin dat iedere nationaliteit, eigen regering, eigen vertegenwoordigend lichaam en eigen bestuursinrichtingen krijgt, is de zekerste waarborg, dat beide volkeren, waaruit de Belgische Staat is samengesteld, onbelemmerd en onverhindert, zonder vrees voor nationale rechtskrenking zijn eigen natuurlijke talenten zal kunnen ontwikkelen en zijn innerlijke volkskrachten tot volle ontplooiing en rijke ontvouwing brengen.

De onmiddellijke invoering der bestuurlijke scheiding is ook de grootste waarborg voor de binnenlandse vrede na deze rampzalige oorlog en voor een spoedige herleving van de zieltogende Belgische Staat.

Nu is het de tijd. Vlaanderen en België staan op het gewichtigste punt van hun geschiedenis. De Vlamingen eisen hun recht op zelfstandig bestaan. Krijgen zij het niet, dan nemen zij het. Vlaanderen krijgt thans voor eeuwen misschien het slavenjuk of de vrijheidsbrief. Aarzeling en vertwijfeling zijn thans buitengesloten. De zaak staat zo: of België met een volledig vrij Vlaanderen of een zelfstandig Vlaanderen zonder België. Halfheid hoort thans verjaagd uit het kamp der Vlaamse strijders en de maatregel moet radicaal zijn.

Met belangstelling en voldoening hebben we ook vernomen dat mannen als Aug. Borms en Ad. Hendrickx het zwijgen der heren van Havre wantrouwen en thans reeds het reddingswerk voor Vlaanderen aanvatten. We constateren met grote vreugde de geleidelijke invoering van de bestuurlijke scheiding. De vervlaamsing van de Gentse hogeschool is een eerste stap in deze richting. Moge de Belgische regering, die thans hardnekkig en koppig weigert, de verzekering te geven, dat zij het plan der invoering van bestuurlijke scheiding wil doorvoeren, bij haar tussenkomst in België voor het voldongen feit staan.

Uit Luikerland.

Sint-Truiden, 1 september.

De duivel zit er toch op, zegde nu voor een paar dagen een wakkere ossenboer, die een zwaar geladen kar mest naar zijn veld bracht: kijk nu, het is om stapelgek te worden, Na deze middag één uur, mogen we geen aardappel meer van ons land halen, zonder papier van de burgemeester. Als het zo verder gaat, moeten we er toch allen aan. Men laat ons geen hennenpluim. Wat moeten we eten? Waarmee moeten we onze beesten voeden? Men zegt ons: win goede vruchten; zorg voor goed graan, en we kunnen aan geen "grijze mik" (kunstmest) komen. Men zegt en raadt ons aan: hou kippen. En we hebben geen korrel graan om ze in de bek te steken.

Hij eindigde met een lelijke vloek tegen de oorlog en de oorlogvoerders, die ik hier niet kan neerschrijven, en draafde morrend zijn kar na.

Zijn de aardappelen goed? vroeg me deze morgen een soldaat, zo sprak een grote boer, die ik trof in de wijd open poort van zijn erf.

Neen, zegde ik hem vlakaf, neen ze zijn niet goed; ze rotten en er hangen er niet genoeg aan de struiken.

Ja, maar, zegde de soldaat, verleden lente heb ik er hier nog rotte ingekuilde gevonden, en veel zijn er gerot in dit dorp. En het was wel dezelfde soldaat, die toen gekomen was. En hij schreef alles op, wat ik hem zegde. Maar dat de aardappelen, laat in het jaar, al hier en daar een rotte in de kuil krijgen, dat kan toch geen boer verhinderen. Ik heb toch niet meer gehouden dan ik mocht. Straffen zullen ze me niet. Wat zal er nu weer gebeuren? Het is hier in het dorp een lamentatie van de andere wereld. Kunnen we er aan doen, dat het oorlog is?

En zo klaagt het hele dorp, en al de dorpen, zover als ik ze hoor en ken. Zo klaagt men op het veld van oogstland tot oogstland, op de mijt haver, op de zaterdagmarkt hier en in al de cafés, waar de boeren die dag menigvuldig bijeenkomen. Onder hen zijn er te veel, die vergeten of niet weten of niet willen begrijpen, dat niet zij alleen, dat niet België alleen wordt getroffen, en dat toch heel het land, ook zij, die geen landbouwers zijn of die willen werken, ook met vrouw en kinderen moeten gevoed worden.

Een andere last, misschien heel wat zwaarder en gevoeliger, drukt thans de ganse boerenstand: de nieuwe belastingswet. Het spreekwoord: "Dors maar op, de boer moet toch alles betalen", kent hier het kleinste kind. Dit spreekwoord komt niet uit de stad. Het is gegroeid uit de boerenaard zelf, meer bepaald uit de overtuiging, die de boer in zijn ziel draagt, zo vurig als zijn geloof, dat er in het ganse land geen mens is, die zo belast en overbelast wordt als hij. Ja, dat er een ontelbare menigte Belgen zijn, die veel meer genieten en veel gemakkelijker ook dan hij hun dagelijks brood verdienen, doch weinig of niets aan belastingen betalen. Moest hij dit echter bewijzen, dan schieten hem daartoe allerlei gegevens te kort, wat echter nog niet wil betekenen, dat hij beslist ongelijk heeft. Zo in het laatste vierde van de vorige eeuw de boerenstand is opgebloeid, dank aan verschillende oorzaken, waarover we reeds vroeger hier hebben gesproken, dan is het toch maar altijd nog een feit, dat handel en nijverheid veel wijder aan het uitvleugelen zijn geraakt en menigvuldige kleine boeren nog altijd hard hebben te slaven, om de twee eindjes aan elkaar te knopen. Men kan toch de oorlogswinsten niet als normaal beschouwen?

Ons ganse belastingstelsel loopt sedert jaren op zeer manke poten. Men heeft over die zwakheid, een duidelijk gebrek van ouderdom en onachtzaamheid, wel eindeloos gesproken in pers en kamer, doch daarop antwoordt de boer weer met een spreekwoord: woorden zijn

geen oorden. Want tot woorden is het tot op de huidige dag gebleven. Zo zegde mij een stedeling, iets wat ik zo goed weet als hij: "Mijn broer is boer en betaalt een heleboel belastingen van uiteenlopende aard. Zijn eigenaar is kiesbaar voor de senaat. Eigenlijk betaalt deze geen cent belasting op de menigvuldige eigendommen die hij aan God weet hoeveel boeren verhuurt. Hij maakt eenvoudig het aanslagbiljet aan zijn huurders over, of laat het hen nog niet eens inzien, maar zorgt ervoor dat ze elke Sint-Andries (de vervaldag hier van de landpachten), boven de pachtsom ook nog de belastingen aanzuiveren. Mijn broer leeft goed, doch wat al beslommeringen voert het leven hem aan. Als het één goed gaat op zijn landerijen, draait het ander hem tegen in zijn stallingen. Dit is geregeld zo, elk jaar. Ik ben leraar en verdien, onder ons gezegd, met goed te werken, meer dan tweemaal wat ik nodig heb om gerust te leven. Mijn oogst gedijt geregeld. Op dit gebied niet de minste zorg. Voor de oorlog huurde ik een groot huis in de grote stad. Ik betaalde 300 frank belasting. Thans bewoon ik een "appartement", ruim en mooi, met genot van een grote tuin. Mijn huismeester betaalt de belasting. Ik geen duit. Is dat nu rechtvaardig?

Zoals die stedeling, kunnen oneindig veel Belgen spreken. Ik heb in deze oorlogstijd, wat heb ik het nog fris in het geheugen!, in een Duits blad spot gelezen over de belasting, die de Belg moet betalen op deuren en vensters: "Weet ge nu, zo was het slot, waarom in België zoveel huizen zijn met te weinig vensters of met blinde vensters?"

Ik beweer nu niet dat de Duitse belastingschuldige er op elk gebied beter aan toe is dan wij. Ik vermoed wel, dat hij ook in zijn belastingwezen vermolmden stijlen en oude hekken te steunen heeft, alhoewel hij ze graag onder het brandhout zou werpen. Doch wie zich aan anderen spiegelt, spiegelt zich zacht – en vooral helder. Ons ganse belastingstelsel drukt al te zeer op de ruw arbeidende man, al te weinig op de herenarbeiders, zo merklijk op het onroerend

eigendom, dan toch nauwelijks op het roerend goed, of wat ik zal noemen: de geldbouw.

Bleven nu de belastingen maar enkel beperkt tot het onroerend eigendom, al moet ook de landbouwer ook nog deze van zijn eigenaar betalen, die er alle voordeel en zedelijke kracht van geniet. Doch er is wel wat anders. Er zijn de onrechtstreekse belastingen en de verraderlijke belastingen, die men niet ziet, niet voelt, die de gevaarlijkste zijn, omdat men ze niet op een blad thuis krijgt, ze niet berekent, ze niet kan berekenen. Toch niet als men, zoals de menigte landbouwers, met dit stelsel onvoldoende op de hoogte is. Wie is daarvan volkomen op de hoogte? Van de onrechtstreekse belastingen zullen we niet spreken, ze worden door iedereen in de meeste van hun vertakkingen gedragen. Toch zijn er, die de veldarbeid meer treffen. We zullen maar even aanhalen de belasting op de ingevoerde granen, doch duidelijker wijzen op de uitvoerrechten op fruit en paarden, waarvan er jaarlijks voor miljoenen en miljoenen aan Duitsland worden geleverd. En het suiker dan? Het is nauwelijks te geloven. Onze suikerfabrikanten betalen voor elke zak van 100 kg voortgebracht suiker, 15 frank belasting. Accijnzen is de mooie wetsnaam. Die zak suiker gaat naar de stapelhuizen van Antwerpen of Tienen. Het is natuurlijk niet de heer fabrikant, die de som betaalt. Het is de boer, wiens bietenkoopprijs in verhouding tot die belasting wordt vastgesteld. Mooier nog! Voor elke zak suiker, die het land verlaat, gewoonlijk naar Engeland, ontvangt de fabrikant zijn 15 frank weer. Daaruit volgt eenvoudig weg, dat de Engelsen onze suiker minder betalen dan wij zelf, en dat ze gebak en ingemaakt voedsel, met ons suiker bereid, hier even goedkoop kunnen bezorgen, als de grootste huizen van Antwerpen of elders. Afschaffing van die belasting, werd sedert jaren herhaaldelijk in onze wetgevende kamer voorgesteld en besproken.

Zij zou uitbreiding geven aan onze suikerbietenteelt. Doch weer is het hek aan de oude stijl gebleven.

We gewaagden van verraderlijke belastingen. Ze zijn, zo waar, niet gering. Zoals de teringziekte aan het lichaam, vreten ze de boerderij, die niet oergezond is, op.

De verplichte verzekering van het dienstvolk en die van de eigen lieden kost geld. De pandschulden uit veel vroeger jaren, veelal drukkend op al de landerijen, eisen geregeld een zware intrest. Het “kwaad geld”, tot 15 procent op alles wat de boer op openbare veilingen koopt, voornamelijk op grond en vee, drukt op elke jaarlijkse begroting. Zo hij dan niet met gereed geld betaalt, omdat het hem veel moeilijker gaat dan handelaar of nijveraer, om aan krediet te geraken, loopt nog de intrest tot aardige sommetjes op. Leerplicht en weerplicht, beide zo onlangs in ons land verscherpt, we moeten het toch ook zeggen, zijn voor elke landsman, boer en arbeider, een echt zware belasting. De kinderen zijn gedurende lente en zomer bijna onontbeerlijk voor licht handwerk, zoals wieden, dunnen, rapen en weiden. Thans moeten ze veel worden gemist en vervangen door volwassenen. Later, als de jongens dienstplichtig worden, moeten ze, de enen voor, de anderen na, naar de kazerne. Daar kosten ze de vader geld en hun plaatsvervangers op de hoeve insgelijks. De oorlog heeft de belasting van het vlees aangevoerd. De landsman “staat op zijn grammen” voor wat broodvoorziening betreft. Hij heeft te weinig om zijn aan de open lucht gewende en verslindende maag het stilzwijgen te doen bewaren. Meer dan eens per dag heeft hij varkensvlees nodig. “Dit houdt tegen,” zegt hij zo schilderachtig. Nu ken ik wel zeer goed een welgestelde – ik zeg lang niet: rijke – boerderij, waar voor de oorlog de vleesvoeding 2000 frank kostte maar nu kost ze 6000 frank. Dit maakt toch wel 4000 frank uit voor de lijst van mijn verraderlijke belastingen? Onafgezien nog van de onrust met het oog op de toekomst. Want als het varken

tegenwoordig “gekeeld” wordt, is de pachteres nog niet zeker of ze voor het volgende tafelloffer voldoende krachtvoedsel zal vinden. Ik heb nog een negatieve belasting aan te tekenen: gebrek aan onderwijs. Zij drukt bijna uitsluitend op de Vlaamse boer, het meest op onze middelmatige en kleine boerderijen. De regering alleen heeft hier schuld. Gans ons middelbaar en hoger onderwijs wordt in het Frans gegeven. Onze Vlaamse landbouwingenieurs kennen maar één technische taal: de Franse, maar één taal half, buiten hun gewestspraak: de Franse. Om te weten in welk potsierlijk bargoens onze landbouwvoordrachten worden gehouden, moet men ze bijgewoond hebben, zoals wij. Op dit gebied is de toestand treurig, onhoudbaar. Oude cijfers, die ik terugvind, kunnen hier nog ophelderend werken. In 1846 telde België 1.083.000 landbouwers. In 1895 waren er 750.000 Vlaamse boeren op 1.190.000. Dit maakt 75 Vlamingen tegen 44 Walen, of 63 procent tegen 37.